

diximus numero 45. quando id testamentum ante professionem fecisset. At dicendum est, substitutum excludi: quia cum ea bona sint a tempore professionis perfectè adquireta monasterio, & omnino ex tunc sit excludi substitutus, illa substitutio iam cassata nequit reuocare, nec professus potest disponere de bonis iam adquisitis nisi rogari, vt diximus supra. Et ita docent Bald. ea aut. nisi rogati. n. 23. Sfort. Oddo de compendios. substit. p. 6. q. 2. art. 6. dub. 2. num. 20. fin.

77 Vigefimosecundò limitatur, nisi testator apponat conditionem, si decesserit sine liberis, & illius matrimonij, quia cum monasterium nequeat dici filius illius matrimonij, excludetur, & admittetur substitutus. Sic Iason auhent. si qua mulier. num. 20. Hæc verba solum probant testatorem intellexisse de solis veris filiis, ac monasterium non reputari ex illis filiis; at non probat voluntatem excludendi monasterij; & ideo iuxta sententiam, quam ibi amplexi sumus, dicendum est, in hoc casu non excludi monasterium, quamuis Doctores contrarie sententia, quos numero 49. retulimus, dicent illud excludi.

78 Quid autem si grauat us egrediatur post professionem religionis, & extra illam obeat, translatus legitimè ad aliam, aut factus Episcopus habes supra.

79 Tandem superest triplex difficultas. Prima est, an substitutio pupillaris, & vulgaris expiret filio proficiente in religione capaci succedendi? Breuiter dico cum Beroio in presentia. num. 1. de probat. & Tapia auhent. ingressi. verb. sua. c. 13. n. 11. C. de sacrosanct. Ecclie. pupillarem non euancescere professione, quia si professio facta fuit ante pubertatem, fuit irrita, & ideo substitutioni non obstat: secus verò si facta fuit post pubertatem. Immo hodie iuxta Trident. sess. 25. de regular. c. 15. expletis sexdecim annis, iam a tempore pubertatis, nulla expectata professione expirat substitutio illa. l. in pupillar. ff. de vulg. & pupill. substit. vulgaris autem expirat ea professione, quia in ea includitur conditio, si filius nolit, aut nequeat esse hæres. l. cum proponas. C. de hered. instir. At filius in ea religione professus omnia succedendi iura obtinet, & succedet in hæreditatem monasterium ex ipsius persona.

80 Secunda difficultas est, an quando testator absque aliqua conditione instituit quempiam non descendentem suum, sed fratrem, aut alium consanguineum, aut quemcumque extraneum, substituendo filios, aut alios descendentes illius instituti, si is institutus ingrediatur religionem, excludatur alij substituti, & retineat in perpetuum monasterium ea bona? Matth. de Afflictis decis. Neapolitana 83. num. 13. & 14. ait succedere monasterium. Sed contrarium est verissimum, quia cum in ea institutione, nec expressè, nec tacitè claudatur conditio, si absque liberis decesserit, non militat dispositio e. in presentia. de probat. & ff. de hoc presentia. aut. de sanct. Episc. que loquitur existente huiusmodi conditione. Et ita sustinent Petegr. de fideicommiss. art. 28. num. 69. Craff. de success. §. fideicommissum. q. 40. n. 2. vbi alios allegat, Caualean. decis. 1. n. 46. & 47. p. 3. Molina tom. 1. de iustit. disp. 190. col. penult. & in hoc casu intelligi loquutum Baldum aut. nisi rogati. num. 20. C. ad Trebell. quem sequitur Menoch. de presump. lib. 4. presump. 83. num. 56. At optimè ait Peregrin. ibi, viuentis hoc monacho reuertentum monasterium ea bona; quod consonat iis, que num. 10. diximus.

81 Vltima difficultas est, an quando testator instituit descendentem suum, illum grauat, vt post mortem suam restitueret hæreditatem, aut partem illius cumque tertio, nec explicans conditionem, si absque liberis decedat, si hic descendens ingrediatur religionem capaceam, excludatur illi substituti, ac proinde bona illa in perpetuum sint monasterij; & sic idem professus dicendum sit, quando conditio absque liberis exprimitur, & quando ea tacitè ex iuris dispositio-

ne inest? Ad huius difficultatis intelligentiam est præmittendum, quos descendens quibus grauat ab ascendente restitueret hæreditatem, in qua potest grauari, aut partem eius post mortem, alicui alteri, inest conditio tacita, si descendens iuxta grauat us decesserit absque liberis: quoniam, etsi eam conditionem non exprimat testator, censetur iuris interpretatione ita intelligere. l. cum abul. 101. ff. de condit. & demonstrat. l. cum acutissimi. 30. C. de fideicommiss. generaliter. §. cum autem. C. de instir. & substit. l. regia 10. Tauri. tit. 4. parte 6. Dubitatur ergo, si descendens sic sub illa conditione tacitè intellecta grauat us restitueret hæreditatem ab ascendente, ingrediatur religionem successione capaceam, nulla relicta sobole, an præferatur monasterium illi substituto, illum excludens in perpetuum, perinde ac præferretur illum excludens, si expressè esset conditio, vt absque liberis decedens restitueret substituto? Duplex est sententia. Prior ait monasterium succedere excluso penitus substituto. Dicitur, quia non est maior ratio, cur ea conditione expressè excludatur substitutus, non autem ea tacitè intellecta, cum taciti, & expressi sit eadem virtus. Atque ita docent Glossa finalis ea. l. cum acutissimi, & ibi Corne. num. 9. Baldus cap. in presentia. num. 18. de probat. dicens id esse verum, siue fideicommissum sit vniuersale, siue legatum rei certæ. Fortun. l. gallus. §. & quid si tantum. num. 75. ff. de liber. & postum. & ibi, quamuis dubius, & cogitandum relinquens Lancelot. Galiaul. numero 19. Guillelmus Benediclus cap. Raynurus. verb. si absque liberis. el. 1. num. 10. de testament. Gregor. Lopez l. 10. verb. dexas. questione 2. initio. tit. 4. parte 6. Anton. Gomez tom. 1. variarum. c. 5. num. 34. Spino specul. testam. glossa 12. princip. numero 127. Padilla d. l. cum acutissimi. num. 43.

Posterior sententia (cui tanquam probabiliori ad hæreo, licet præcedens sit probabilis) asserit, tunc non excludi substitutum, sed illum post grauari professi mortem successurum in ea bona excluso monasterio. Ducor primò, quia, cum decisis §. si de hoc presentia. auhent. de sanctissimis Episcopis, sit exorbitans à iure, & sic restringenda, vt diximus num. 17. non est extendenda extra casum, in quo loquitur, qui est, quando exprimitur conditio sine liberis, eo vel maxime, quod extendendo illam ad hunc casum, concurreret duplex fictio in eodem subiecto, contra l. 1. C. de dot. promiss. Altera, suppleri conditionem sine liberis: altera verò, monasterium succedere loco filij. Secundo, quia quando hæres extraneus nulla addita conditione grauat us restitueret hæreditatem alteri extraneo, non excluditur eius professione ille extraneus substitutus, sed succedet excluso monasterio, vt diximus numero 77. eo quod in eo euentu nulla inest tacita conditio, si absque liberis decesserit. Ergo idem dicendum est, quando ascendens sic grauat descendentem: quamuis enim tunc inest tacita conditio, si descendens ille absque liberis decesserit; at eam præsumit ius ex affectu, quem creditur habere ascendentem ad descendentes, & ex pietate erga eos, vt expressè dicitur text. d. l. cum abul. & d. l. cum acutissimi, & non fauore religionis, que verè non est filius, nec descendens. Et confirmatur, quod non rationi consonum, vt extraneus sic substitutus excludatur monasterium, non autem descendens, cum maior solè esse testatoris ad suum descendentem, quam ad extraneum affectus. Et ex his patet solutio rationis contrarie, quia nimirum non est eadem ratio expressæ, & tacite illius conditionis, quod tacitum supplet ius fauore solius prolis. Et ideo in hanc sententiam magis inclinat, quamuis dubius, & relinquens cogitandum Socinus iunior l. gallus. §. & quid si tantum. numero 24. ff. de liber. & postum. atque eam tenent Colla cap. si pater. 1. parte. verb. si absque liberis. numero 70. & 71. de testament. in 6. Auendaño iunior l. 40. Tauri. gloss. 4. num. 25. Causal

Caualean. decis. 1. num. 47. parte 3. Molina tom. 1. de iustit. disputatione 190. columna penultima. Benediclus Egidius l. Titia si non nup. tit. 10. parte 1. num. 54. ff. de condit. & demonstrat.

83 Sed quid si descendenti illi sit expressum absque aliqua conditione pia causa substituta, vt monasterium, aut Xenodochium, & ille obiit relicto filio, an tunc censetur apposita ea tacita conditio, si absque liberis filius decesserit, & proinde causa pia illa excludatur ab illo filio relicto? Barbat. cap. in presentia. à numero 69. vsque ad 81. de probat. rem latissime disputat, & concludit eo numero 81. esse puram veritatem, non excludi causam piã, sed eam præferri nepoti: quia censetur potius testator diligere animam suam, quam nepotem. Item, quia potuit cogitare fore, vt ex filio illo nepotes haberet, & tamen illos non instituit. Eandem sententiam tuerunt alij pauci DD. quos referunt Tiraquellus de priuileg. pia causa. priuileg. 17. num. 1. & Mantica. de conuict. vlt. volum. libro 10. tit. 7. num. 10.

84 At verissima sententia est, intelligi adhuc tacitam illam conditionem in illa pia causa substitutione, si ille descendens absque liberis obierit, ac proinde iis relictis excludi omnino causam piã. Ratio est, quod eo ipso quod descendente illum præterito causæ piæ, visus est etiam filius illius voluisse eadem causæ piæ præferre. Et ita soluitur ratio contraria. Et ideo hanc partem sustinent Baldus l. cum acutissimi. numero 4. C. de fideicommiss. & ibi Paulus num. 7. Padilla numero 8. Guillelmus Benediclus cap. Raynurus. verb. si absque liberis. el. 1. numero 25. de testament. Tiraquellus multos alios allegans l. si vngam. verb. libert. in noua editione. numero 80. C. de reuocand. donat. & in hanc ipsam inclinat de priuileg. pia causa. priuileg. 17. numero 1. Pinell. l. 3. numero 26. C. de bonis mater. Gregorius Lopez l. 10. verb. dexas. questione 1. tit. 4. parte 6. Colla cap. si pater. 1. parte. verb. si absque liberis. num. 17. de testament. in 6. Antonius Gomez tom. 1. variarum. cap. 5. numero 34. & multi alij, quos referunt, & sequuntur Mantica de conuict. vltim. volum. libro 10. tit. 7. à numero 7. vsque ad 10. vbi latissime probat hanc sententiam; & Menochius de presump. libro 4. presump. 89. numero 124. Spino specul. testament. gloss. 14. principali. numero 126. Molina tom. 1. de iustitia. disp. 190. col. 12. vers. esto aliquis.

85 Dupliciter temperatur hæc sententia. Priùs, vt intelligatur, quando agitur de maiori bonorum testatoris parte: secus si de re aliqua particulari, non magni valoris. Quippe tunc non intelligitur conditio hæc tacita, ad piã causæ exclusionem, ob rei modicitatem. Atque ita allegat Socino iunior, & Deciano, tenent Mantica. numero 10. & Menoch. eodem numero 124. & placet mihi.

86 Posteriùs limitatur, nisi testator exprimeret se piã causam instituere gratiã exonerandæ propriæ, aut alicuius alterius conscientiæ; tunc enim pia causa præferretur filijs illius descendens grauari. Quia censetur testator pro proprio, aut alienæ conscientiæ exoneratione alius præferre velle. Sic tradunt Guillelm. Benediclus colla numero 18. Menoch. alios allegans numero 12. Molin. vbi eos retuli numero 81. Sed malè allegatur Menochio Tiraquellus pro hac sententia, de priuileg. pia causa. priuileg. 68. quia in longè diuerso casu ibi loquitur. Verùm hic limitatio displicet, & iure optimo illam allegatis Socino seniore, & Spetello, reprobat Mantica eodem lib. 10. tit. 7. numero 9. quia, sicut viuo filio testator non curauit suam conscientiam exonerare ob affectionem ad ipsum, ita non intelligitur, relicto ex illo nepotibus, voluisse suam conscientiam exonerare: quippe eadem affectio præsumitur habita erga nepotes.

7 Tandem, an substitutio facta alicui, si absque filiis

decesserit, euancescat, quasi habitis filiis, si relinquat filium professum, siue in ordine capaci, siue incapaci succedendi, diximus supra.

CAPVT XVII.

Qualiter acquirantur monasterio relicta monacho ea lege, vt ad eum, & non ad monasterium pertineat, nec possit in illa superior se intromittere, & eo se intromittente perdat legatum, & an aliquid possit à superiore ita monacho concedi, vt superior ipse auferre nequeat?

SVMMARIVM.

Quos quæstiones disputanda sunt n. 1. An legatum relictum monacho ea conditione, vt ad ipsum, & non ad monasterium pertineat, & vt Abbas non possit auferre, valeat? Refertur quadam sententia. numero 2. & 3. Explicatur sententia auctoritatis n. 4. Quid si testator exprimat, vt nisi iuris adquiratur monasterio n. 5. Quid si dicat, non aliter, nec alio modo relinquo, nisi vt adquiratur monacho n. 6. An si Prælati non permittat usum illius rei monacho, perdat legatum, & an sufficiat initio consentire, si postea dissentiat n. 7. An possit id legatum expendi à religioso in quoscumque vsus, quando sic disposuit testator, & quid si explicet vsus profanos n. 8. An idem dicendum sit de donatione sub prædicta conditione? num. 9. An ex illius monachi consensu adquiratur id legatum monasterio, & si testator adiecit penam, vt monasterio se intromittente, perderetur, vel dixerit, lego, donec monasterium permiserit vsum monacho: & an vbi semel voluit, possit retrocedere n. 10. Quid si testator explicet, vt cum legati dominium comparat religioso? Refertur quadam sententia n. 11. Sententia auctoritatis n. 12. Quid si sit donatio sub ea conditione n. 13. Quid si id legatum sit ad alimenta religioso n. 14. An valeat legatum, aut incuratur pena, quando testator addit, vt si monasterium se intromiserit, amittat legatum? Refertur quadam sententia n. 15. Explicatur sententia auctoritatis n. 16. Quid si in hac pena explicaret, vt etiam quoad dominium periret ad religiosum n. 17. Quid si dicat, relinquo hoc religioso, donec superior illi usum permiserit: & an superiore reuocante perdat etiam fructus adquisitos n. 18. Quid si sic relinqueret dominium? n. 19. An tunc possit superior auferre monacho fructus, vsque tunc perceptos n. 20. An sublati solus perceptus amittantur in posterum adquirenda? num. 21. An peccet Prælati consentiens, vt monachus habeat hoc legatum n. 22. An monasterio contradicente perdat legatum, absque Iudicis sententia? & quid de possessore contraueniente conditionibus à testatore admissis cum clausula, vt perdat illud? Refertur quadam sententia n. 23. Proponitur sententia auctoritatis n. 24. An hucusque dicta verum habeant, quando quis reformari sibi bonis ante professionem ea lege, vt sibi cedant, & non monasterio, & amittantur superiore molestante, vel donec superior contradicat? n. 25. An possit quis ante professionem reformare sibi aliqua bona, si forte cum legitime egredi contingeret? n. 26.

An hucusque dicta locum habeant in fratribus ordinis Anonum, & religiosi Societatis IESU: remissioe. n. 27. Post num. 27. amenes sumaria qua desiderantur.

1. **D** V E L E X quæstio inuoluitur. Prior est de relictis sub conditione, ne superior se intromittat. Posterior de concessis à superiore ea lege, vt nequeat superior ipse auferre.

2. **Q** U A S T I O prima. An valeat relictum monacho ep. lego, vt ad eum, non autem ad monasterium pertineat, nec possit superior se in id intromittere, nec auferre, quod si molestiam intulerit, volens auferre, perdatur legatum? Dixerimodè loquuntur DD. quando sola conditio adicitur, ne relictum id ad monasterium pertineat, nec possit Prælatu auferre, & quando adicitur pena amissionis relictis contrauenti Prælatu. Et ideo vtique casus esse seorsum disputandus. In priori ergo casu, quando ea conditio adicitur, quidam sentiunt valere legatum, acquirique monasterio reiecta ea conditione. Ducuntur, quod conditio illa sit turpis, vt pote paupertati promissa repugnans: at conditiones turpes adiectæ legatis, non vitiant, sed vitiantur, ac proinde in reiectis valet legatum. l. 1. si quis ita. l. si quis ita constitutum. l. que sub conditione. l. conditiones qua. & l. conditiones contra. ff. de conditionibus institutis. & l. 3. tit. 4. part. 6. ergo. Et ideo hanc partem tenent Imola l. si alienum. 49. in princ. numero 3. ff. de heredibus instit. & aliquantulum dubius I. Lucius Titius. 78. §. tres heredes. num. 3. ff. ad Trebell. Angelus l. quidam. §. 5. illo. numero 2. C. de necessariis seru. heredibus instituendis. & l. seruis vxori. 76. num. unico. ff. de heredibus instituendis. Paulus ea l. quidam. fin. & ibi Corne. §. illo. numero 3. Iason aubent. ingressi. numero 37. & 39. C. de sacrosanct. Eccles. Riminaldus in fine. per quas personas. ad numero 104. vsque ad 108. Caldas l. si curatorem. verb. lesi. numero 147. C. de in integ. res. addunt autem Angelus, Paulus, Iason, Imola, quamuis attentu iuris rigore ita sit, at tentata æquitate hortandum esse superiorem, vt monacho vsum illius rei permittat.

3. Temperant aliqui ex his authoribus, vt intelligatur, nisi legatum illud sit pro alimentis, libris, & vestibus monachi, quia cum monachus sit huius legati capax, valebit id legatum. Sic Riminaldus numero 109. & Caldas num. præcedenti allegatus, & valere in hoc casu legatum tradunt etiam Bartolus dicens forte hoc ita esse. l. Lucius Titius. 78. §. tres heredes. num. 3. ff. ad Trebell. Baldus de clericis. fin. de iudiciis. Auendaño in suo dictionario. verb. monja.

4. Sed verius est, legatum sub prædicta conditione relictum esse benigne interpretandum; ita vt eius sensus sit, vt nihil facti pertineat ad monasterium, secus autem de iure, id est vt commoditas, & vsum, que quid facti sunt, pertineant ad monachum, Abbate permitte: at dominium, quod est quid iuris, pertineat ad monasterium; ac proinde legatum illud valebit. Ratio huius est, quia voluntas testatoris, si non potest directè, debet per indirectum, & omni possibili modo sequari, & ita explicari, vt habeat effectum, quamuis oporteat verba à propria significatione ad improprietate distrahere, vt tradunt Iason l. quoties in stipulationibus. numero 2. ff. de verb. obligat. Decius l. in contrabenda. num. 5. ff. de regulis iuris. Menoch. alios referens de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 1. o. numero 10. & lib. 6. præsumpt. 4. numero 34. immo Mantica alios referens de coniect. vltima voluntatis. lib. 3. tit. 5. numero 1. tradit, non solum improprie accipienda verba, vt actus valeat, sed etiam cum violentia esse interpretanda. Ergo cum hæc dispositio non possit, vt verba iuxta suam proprietatem indicant, seruari, eo quod statim religio aduerteret habere aliquid tanquam proprium, & independentè à superiore, debet intelligi in sensu exposito, quamuis improprietate verba: vt vel sic dispositio sustineatur. Secundò, quia

verba in dispositionibus intelligi debent secundum conditionem persone, ad quam dirigitur. l. plenam. §. equit. ff. de usu, & habitatione. & tradit cum aliis Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 78. num. 40. & 47. Mantica de coniect. vltim. vol. lib. 6. tit. 1. numero 1. Cuius igitur hæc verba dirigitur ad monachum, qui proprietatis est prorsus incapax, & solum vsum potest habere, & hunc quidem ex consensu superioris, & ab eo dependenter, verba intelligi debent, vt id legatum obtineat monachus eo modo, quo potest habere, nempe, quoad vsum permittente superiore. Tertio, quia verborum perplexitas interpretanda est ex præsumpta dispositione voluntate. l. qui quadringenta. in princ. ff. ad l. Falcidiam. Cum ergo in his verbis perplexitas quedam sit, & repugnantia, dum indicant aliquid adquirendum monacho, quod non adquiratur monasterio, cõfugiendum est ad præsumptam dispositionem voluntatem, que fuit, vt religiofus ille legato hoc potiatur omni modo possibili, & ideo, vt hæc voluntas fortiori suum effectum possit, interpretanda est modo prædicto. Tandem probari potest ex his que diximus lib. 5. cap. 4. numero 98. vbi statumimus religiofum professionem facientem, aliquid sibi referendo ad vsum fructum, validè profiteri, quia in dubio non sunt interpretanda verba addita contractui, ita vt illius nature repugnent. Ergo similiter non est existimandum legatum relinquens sub conditione dicta, velle contraire voto essentiali paupertatis, quod ligatur religiofus, cui legatum facit, ac proinde velle suum legatum nullum esse. Et hinc patet solutio ad contrariam rationem propositam numero 2. quia conditio illa in hoc sensu intellecta, nihil turpe continet. Et ideo hanc partem sustinent Bartolus l. si alienum. 49. in principio. num. 2. ff. de hered. instit. & aubent. excipitur. num. 2. C. de bonis, que liberis. & ibi Angelus num. 2. Corne. in fine. & ibi Fulgofius fin. Baldus l. final. num. 5. C. de actionibus empri. Abbas cap. 2. num. 8. de statu monachorum. & consil. 44. num. 3. & consil. 63. numero 8. libro 2. idem Angelus l. Lucius Titius. 78. §. tres heredes. numero 2. ff. ad Trebell. & alter Angelus summ. verb. monasterium. numero 1. Rosella verb. Abbas. numero 12. Syluester verb. religio. 8. quæstio 5. Tabiena verb. monachus. quæst. 14. num. 15. Lambertinus de iure patronatus. lib. 2. parte 1. quæst. 7. art. 10. num. 18. Mantica de coniect. vlt. volum. lib. 4. tit. 1. art. 10. num. 12. Simon de Præcis de interpret. vlt. volum. lib. 2. interpretat. 2. dub. 2. solus. 7. num. 13. Surdus de alimen. tom. 8. priuileg. 79. num. 4. Molina tom. 1. de iustitia. disputatio 140. colum. 9. vers. si aliquid testamenti. Azor lib. 1. tom. 12. cap. 10. quæst. 3. Gratius in suis de cõsuetudinibus. 1. parte. lib. 3. c. 5. num. 41. Fuluius Pacianus consil. 36. à num. 74. per multos sequens. tom. 1. Peregrinus consil. 53. num. 21. & duplici sequens. tom. 2. Manuel gg. regul. tom. 2. quæst. 125. art. 2. Atque sic intellectis his verbis valere hoc legatum tradunt Paulus d. l. Lucius Titius. §. tres heredes. num. 4. Bellamer. cap. quia ingrediensibus. n. 3. & 19. q. 3.

Atque hæc sententia vera est, quæuis testator in ea conditione exprimeret, vt nihil iuris adquiratur monasterio; adhuc enim vt dispositio valeat, sunt ea verba intelligenda, vt nihil iuris afferens commoditate, seu quoad vsum adquiratur monasterio, secus autem quoad dominium: id enim probant rationes num. præced. vti allate, & tradunt Bart. eodem aub. excipitur. num. 2. Syluester, Rosella num. 13. Simon de Præcis, Azor, Manua num. præcedenti relati.

Nec placet, quod tradit Bimius 100 consil. 6. & maxime num. 6. vlt. vbi ait, si conditio sit, vt ipsi monacho adquiratur, & non monasterio, & non aliter, nec alio modo, resoluti omnino relictum, & non valere, quia geminatio illa verborum, non aliter, nec alio modo, adeo ipsum actum resolut, & extinguit, vt si non valet eo modo, quo geritur, nequeat vilo alio modo valere. Item, quia verborum multiplicatio importat magis

enimam

enimam testatoris voluntatem, & efficit, vt ea plenius interpretanda sit, vt cum alius tradit Mantica de coniect. vlt. volum. lib. 3. tit. 6. num. 9. Sed non placet, inquam, quia rationes tradite num. 4. probant, etiam in hoc casu explicanda illa verba in eo sensu, vt actus valeat, nempe, vt testator non aliter, nec alio modo relinquat, nisi vt monachus ille ex superioris permisso potiatur vsum illius rei.

7. Quod si superior non consentiat, vt commoditas huius relictæ ad religiofum illum pertineat, continuò legatum erit nullum, pertinebitque ad heredem, deficiente conditione, sub qua est relictum. l. vltima. C. de caducis tollend. Sic tradunt Cynus l. quoties in fin. C. de donat. que sub modo. Abbas cap. 2. numero 8. de statu monachorum. Barbat. addit. ad Bari. d. aub. excipitur. num. 2. verb. expresse. Rosella verb. Abbas. num. 14. Angelus verb. monasterium. num. 1. Arnilla verb. monachus. num. vlt. Syluester, Azor, Molina, Manuel vbi allegati sunt num. 4. Nec sufficit semel consentire, si postea Prælatu licentiam auferat, ne id legatum perdatur, quia quantum regulare sit, satis esse conditionem momento impleri, etsi statim deficiat. l. si quis heredem. num. 7. C. de instit. & substit. hoc tamen bene limitat Iason cum aliis ibi. num. 14. limitat. 4. nisi esset conditio, vel dispositio habens tractum successiuum, vt si quis commoretur cum Titio, tunc enim non sufficit momentaneum implementum: at hæc conditio est huiusmodi ex præsumpta testantis, aut donantis voluntate, que fuit, vt religiofus ille semper haberet vsum, & commoditatem illius rei; cui minime satisfacit non perseverante superioris consensu.

8. Dum autem dicimus integrum esse monacho acquirere hoc legatum ex superioris permisso, intelligendum est ad solos vsum religiofus permisso, vt in vsum pios, & in proprias necessitates subleuandas, quod & in monasterij vtilitatem redundat, vt pote quod liberatur onere proficiendi necessitatibus illis. Sic tradunt Abbas, Rosella num. 12. Ang. num. 2. Arnilla, allegati n. præced. Syll. Surdus, Tabiena, Molin. Graff. allegati num. 4. Atque hoc modo credo intelligendam conditionem, etsi testator diceret, cum conditione, vt expendat in vsum, quos voluerit; intelligendum enim est de vsum religiofos licitis, vt verba accommodentur persone, ad quam dirigitur, & vt actus teneat, iuxta ea, que num. 4. diximus. Quod si expressa esset conditio, vt ad quoscumque vsum, superfluous, & profanos, cum hæc conditio sit turpis, dicendum est, eam conditionem reiecti, & valere legatum, perinde ac si illa non esset, sicut dicemus num. 12. quando esset conditio, vt pertineret, quoad dominium, ad religiofum, quia vtrumque

9. est interdictum monacho. Sed quid si non legatū, sed donatio fiat religiofo sub prædicta conditione, vt ad eum, non autem ad monasterium pertineat, nec possit ab Abbate molestari? Bartolus in suis quæstionibus disputatis. q. 12. in solutio. num. 1. id discriminis constituit inter hanc conditionem adiectam in donatione, & adiectam in vltima voluntate, vt in priori casu præsumatur dolo monachi adiecta, ac proinde non præiudicet monasterio, secus in posteriori. Ceterum melius ipsemet aub. excipitur. num. 2. C. de bonis que liberis. Rosell. Syluester. Molina. Azor, Gratius, Manuel num. 4. allegati dixere eodem modo interpretandam esse conditionem hanc, siue legato, siue contractui, aut donationi adiectam. Ac proinde omnia, que hucusque diximus de ea adiecta legato, dicenda sunt de ea adiecta donationi, quia semper verba interpretanda potius sunt, vt actus valeat, & iuxta conditionem persone ad quam referuntur, iuxta ea, que num. 4. tradidimus.

10. Potest tamen religiofus ille consentire, vt vsum illius legati sit prorsus monasterij; quia cum ea referatio fuerit in ipsius fauorem inducta, potest ipse cedere fauori suo, immo & si testator adiecerit penam, vt si monasterium se intromiserit, pertineant ea bona ad quen-

dam tertium; & esto pena valida sit, potest monasterium ex illius religiofus consensu ea bona capere, non tamen incurrendo penam, quia pena illa non fauore substituit, sed ipsius monachi adiecta est. Quod si opponamus, monachum transfuisse omnem suam voluntatem in Abbatem, ac proinde videri inde inferri, satis esse voluntatem ipsius solius Abbatis, velit, nolit monachus. Respondetur, id non esse verum de personali monachi voluntate, qualis est hæc; sicut nec potestas executoris testamenti concessa monacho, transit in monasterium, vt diximus; atque hæc omnia latius probans, & diluens contraria, tradit Bart. in suo gg. disputatis. tom. q. 12. Atque idem credo, etsi ea conditio apponatur, non per modum penæ, sed per modum taxationis temporis, vt, lego donec superior auferat, quia adhuc esse in ipsius fauorem, nec superior dicitur auferre, aut molestiam inferre, quando ipse subditus sua sponte dat.

Sed maior difficultas est, quando testator declararet, se velle, vt id legatum omnino quoad dominium pertineat ad monachum, & nullo modo ad monasterium. Quidam censent id legatum prorsus vitari, & esse irritum. Ducuntur ex reg. vbi pugnancia. 1. 49. ff. de regulis iuris. ibi; vbi pugnancia inter se testamentis inueniuntur, neutrum ratum est. Idemque habetur in l. si Titius. 16. ff. de conditionibus institutis. At in hoc legato pugnancia inueniuntur, quia contrarium est, vt id legatum adquiratur monacho, & sic adquisitum adquiratur monasterio. aub. ingressi. C. de sacrosanct. Eccles. & contrarium etiam est, vt monasterio non adquiratur, que inter se pugnant. Sic tradunt Abbas triplici loco, Bart. aub. excipitur. n. 2. & ibi Angelus n. 2. Rosella, Syluester. Tabiena, Surdus, Molina, Azor, Manuel allegati num. 4. & loquuntur de legato, & contractui, vt donatione, Bart. Rosell. Syluester. Molina, Azor, Manuel ibidem. Idem loquens de legato tenet Paulus in l. Lucius Titius. 78. §. tres heredes. num. 4. ff. ad Trebell.

At verius est, id legatum valere, & acquiri monasterio reiecta ea conditione tanquam turpi, quod sustinet omnes DD. allegati num. 2. & probatur ratione ibi adducta; quippe vbi de hac testatoris voluntate constat, placet eorum sententia. Idem docet Bald. cap. clerici in fin. de iudiciis. Nec obstat ratio contraria, quia reg. vbi pugnancia, intelligitur, vt bene ait Glossa l. Titius. 16. verb. inuisum. ff. de conditionibus institutis, quando verba sunt ita pugnancia, vt ob verborum perplexitatem se inuicem impediunt; secus, vbi esset impossibilitas de iure, aut ex natura, tunc enim reiecta conditione valerent institutio. At in hoc legato nulla talis est verborum perplexitas, sed sola impossibilitas ex iure, quod attentu nihil potest acquiri monacho, cuius proprietatis non adquiratur monasterio. Adde legatum non esse absolutum, sed sub conditione, vt non adquiratur monasterio. Quære nulla est in illo contradictio, sed sola iuris impossibilitas, quæ vitatur, & non vitiat legatum.

11. Quod si donatio sit sub prædicta conditione, erit donatio irrita, vt bene dixere aliqui DD. relati num. 9. Ratio autem est, quia etiam conditiones turpes, ac de iure impossibiles, qualis est hæc, non vident legatum, sed habeantur pro non scriptis; contractum tamen contingit in contractibus, per illas enim vitantur, vt constat ex toto titulo ff. de condit. ob turpem causam. & l. impossibilis. 7. ff. de verborum obligationibus. & §. si impossibilis de iustitiis stipulationibus. & l. regia. 3. tit. 4. p. 6. & ita etiam tradit loquens de donatione sub prædicta conditione, Bimius 100 consil. 6. & maxime n. 6. col. 1.

Nec placet limitatio, quam tradunt aliqui DD. vt l. 1. nem. 3. retulimus, vt intelligatur non valere legatum sub prædicta conditione, nisi sit legatum pro alimentis, aut libris religiofus, cuius legati ille capax est. Et ita meritò eam reprobatur Cumanus l. Lucius Titius. 78. §. tres heredes. num. 6. ff. ad Trebell. limitans, nisi reliquerit id legatum;

legatum, quando Abbas non suppeditaret monachis necessaria ad victum. Sed nec etiam limitatio hæc placet, quia relicto solo vsu illi religioſo, cauetur hoc damnum, & cuiuscumque legati religioſus eſt capax, quoad vsuum, & nullius, quoad proprietatem.

15. Poſterior caſus eſt, quando teſtator vltra procedit apponendo pœnam, vt ſi diſponat, vt id legatum non ad monaſterium, ſed ad alium religioſum pertineat, & non conſentiente ſuperiori in id, pertineat ad quendam extraneum. Quia in re quidam cenſent legatum valere, & pertinere ad monaſterium, reiecta illa pœna. Dicitur, quia adiectione pœnæ actui interdicto, eſt ipſo iure nulla, atque ea reiecta, valet relictum. *l. vnic. in ſin. C. de his, qua pœna nomine reliſquuntur*, ibi; quod ſi aliquid facere, vel legibus interdictum, vel aliis prohibeſum, vel etiam impoſſibile, uſus aliquis eorum fuerit, tunc ſine villo damno, etiam neglecto teſtatoris præcepto ſeruari. Atque ita docent Bart. *l. Lucium Titium. 78. S. tres heredes. num. 3. ff. ad Trebel. & ibi Cumanus num. 6. Bald. dicitur l. vnic. num. 4. 4. Cepola cautela 252. num. 2. Gualdenſis de arte teſtandi. tit. 5. cautela 63. num. 1. Angelus ſumma. verb. monaſterium. num. 11. Sylu. verb. religio. 6. quaſt. 7. diſto 3. Tabiena verb. monachus. g. 14. num. 15. Antonius Cucus lib. 3. in ſin. maior. tit. 1. num. 114. Corduba ſum. quaſt. 154. fol. 142. verſo ſecondo diſe. Galgauer. de conditionibus. & demonſtrat. p. 2. c. 5. quaſt. 12. conf. 7. vltimo in ſum. Manuel gg. regular. tomo 2. quaſt. 125. art. 3. Tapia aubem. ingreſſi. verb. ipſo ingreſſu. cap. 3. num. vltim. C. de ſacroſanct. Ecclie. & DD. omnes allegati num. 2. qui quidem cenſent conditionem in hanc, vt non monaſterium acquirat id legatum, reiecti tanquam turpem.*

16. Sed verius eſt valere pœnam, & ideo Præſbitero non conſentiente, amitti legatum, & pertinere ad ſubſtitutum. Ducor, quia, vt probauimus ſuprà, ea conditio intelligitur modo licito, vt ſcilicet Præſbitero conſentiente monachum illum habere vſum illius legati, monaſterio retinente dominium: atque adeo pœna amiſſionis legati non conſentiente Abbate, adicitur actui licito, cur ergo non valebit? Et hinc diſſoluitur ratio contraria. Et ideo hæc partem tenent Gloſſa *ea l. Lucium Titium. 78. S. tres heredes. verb. de omni. Archid. cap. quia ingredientibus. 19. quaſt. 3. num. 2. & ibi Bellamer. num. 3. Graſſ. in ſuis deſiſ. 1. p. lib. 3. c. 5. n. 11.*

17. Si tamen expreſſit teſtator, vt etiam quoad dominium pertineret id legatum ad monachum, & nolente Præſbitero conſentire, pertineret ad extraneum, tunc haberet verum præcedens opinio, quia apponitur pœna actui interdicto, & conditio eſt turpis, vt num. 12. & 14. diximus, etiam non adiecta pœna, nedom adiecta. At ſi non eſſet legatum, ſed donatio, dicendum eſt, non valere donationem, vt diximus in ſimili num. 13. quia *l. vnic. allegata num. 15. probans reſci eam pœnam, loquitur in vltimis voluntatibus, & nullibi iure cauetur contractus reddi irritos adiecta pœna turpi.*

18. Cæterum ad vitandas hæc opinionem, erit tutiſſima cautela, vt res donetur, aut legetur monacho, quò vſque ſuperior ei vſum illius permiſerit, & ex eo tempore, quo non permiſerit, amittatur legatum illud, vel donatio. Hanc cautela negat Cuman. *l. Lucium Titium. 78. S. tres heredes. num. 8. ff. ad Trebel. Tapia aubem. ingreſſi. verb. ipſo ingreſſu. cap. 1. num. vltim. C. de ſacroſanct. Ecclie. dicentes perinde eſſe, ac ſi per modum pœnæ adieceretur, & ſic valere legatum, in perpetuumque adquirei monaſterio, eſt ſuperior non permiſerit monachum eo vti. Cæterum omnino tenenda eſt dicta cautela, & tandiu monachus ea bona retinebit, quandiu Abbas permiſerit, perdeturque legatum à tempore contradictionis. Ratio eſt, quia non adeſt hic alicuius pœnæ impoſitio, ſed quædam legati obtinendi à monacho ratio, nec continetur aliquid turpe, cum religioſus ille quoad ſolum vſum, & tempore ſolo, quo ſuperior permiſerit, obtenturus ſit legatum illud, & poſit ſuperior*

reuocare perdendo legatum. Atque ita docent Bald. *l. vnic. num. 44. C. de his, qua pœna nomine. Cepola cautela 252. num. 2. Gualdenſis de arte teſtandi. tit. 5. cautela 13. numero 2. Gambara de auctoritate legati de later. lib. 6. num. 260. (habetur tom. 13. tract. p. 1.) Angelus ſumma. verb. monaſterium. num. 11. Sylueſt. verb. religio. 6. quaſt. 7. diſto 3. Tabiena verb. monachus. quaſt. 14. num. 15. & ibi Armilla num. vltim. Nauat. lib. 3. conf. in 1. edit. tit. de regular. conf. 75. num. 49. in 2. tit. de ſtatut. monachorum. conf. 3. num. 49. Corduba ſumma. quaſt. 154. fol. 142. verſo ſecondo diſe. Antonius Cucus lib. 3. in ſin. maior. tit. 1. num. 114. Manuel gg. regul. tom. 2. quaſt. 125. art. 3. & à fortiori hoc tenent, quos allegauimus numero 16. Merito autem prædicti DD. tradunt amitti legatum à tempore contradictionis, nam quoties aliquid legatum, vel donatur per verba denotantia principaliter tempus, & ſecundario conditionem, vt, donec, vel quò vſque, vel dum legatarius, vel donatarius hoc fecerit, ſi contraueniatur conditioni, ſoli fructus in poſterum percipiendi amittuntur. *l. qui concubinam. 29. S. vxori. ff. de legat. 3. vbi & ſcribentes, & aliis citatis tradunt Mantica de conſect. vltim. vol. lib. 11. tit. 19. num. 21. Peregrin. de ſideicommiſ. art. 16. num. 144.**

19. Quod ſi teſtator, aut donans exprimeret, vt dominium eſſet apud monachum, & nullo modo apud monaſterium, donec ſuperior permiſerit, corrueat omnino legatum, & nec monacho, nec monacho acquireretur, ſed ſubſtituto; & in hoc caſu tenebit verum, quod tradunt DD. allegati num. 11. cum tunc nulla ſit conditio turpis, aut impoſſibilis, vt ea reiecta valet legatum, ſed ſit purum, cum temporis tamen præſcriptione: & cum nullo tempore impleri valeat, eo quod religioſus, nec de ſuperiori licentia eſt capax domini, corrueat omnino legatum.

Atque quando ſolus vſus legatur, aut donatur, quod præſumendum eſt, vbi de oppoſita donantis, aut legantis intentione non conſtat, vt diximus num. 4. ſuperior poterit quocumque tempore acquiſita per monachum reuocare, ante controuerſiam motam, cum vſque tunc legatum illud eſt duraturum. Atque ita docent Bald. Angelus, Sylueſt. relati num. 18. Cepola cautela 252. ſin. quamuis Tabiena verb. monachus. quaſt. 14. num. 15. alleſſat, hoc ſibi videri dubium, quia ex quo Abbas conſenſit, & aliter non valeret legatum, nequit aſſeri religioſum illum non ſiſſe legatum adminiſtrationem tempore præterito. At hæc ratio non obſtat; non enim negatur legitima eius temporis præteriti adminiſtratio, ſed aſſeritur ſemel conſenſum poſſe à ſuperiori reuocari, quippe illa conſenſione non eſt ligata ſuperioris potestas ad reuocandum in poſterum, nec religioſus ille poteſt independenter à ſuperioris voluntate retinere, & tempus appoſitum fruendi illo legato, ſolum ſuit, donec ſuperior controuerſiam moueat: quare cum vſque tunc non mouerit, legatum præteriti illius temporis non amittetur, ex controuerſia illa mota.

20. Sed difficultas eſt, an id legatum extingatur, quando ſuperior non contradicit vſui illius monachi reſpectu fructuum deinceps acquirendorum, ſed ſolos fructus perceptos monacho auferat; videtur enim ex tunc extingui legatum, cum ex tunc moleſtiam inferat ſuperior, nec permiſit vſum monacho, ac proinde h. iatur tempus legati. Cæterum verius eſt, non extingui legatum, quia cum hæc conditiones odioſæ ſint, vt pote q. tendunt ad perfectam paupertatis religioſæ diminutionem, & reſtringendam facultatem Præſbiterorum in res à monacho poſſeſſas, ſunt reſtringende omnino; ac proinde illa limitatio temporis, donec ſuperior contradicat, aut moleſtiam inferat, eſt intelligenda de fructibus in poſterum percipiendis, non autem de iam perceptis, cum adhuc volutari teſtatoris fatiſſet, ſiquidem relinquatur monacho illi facultas in poſterum potiendi fructibus illis. Quæ tamen intelligenda ſunt, niſi in fraudem voluntatis teſtatoris, vel Præſbiteri permiſſe acquiſit

21. acquisitionem monacho, vt ſemper, & ſtatim, ac res acquiſita ſit, ei illam auferat, quia tunc per indirectum contraueniet voluntati teſtatoris, & ſic amitteretur legatum; ſecus, quando ſemel, aut iterum id fieret.

22. Sed, an peccet Præſbitero conſentiente, vt monachus eo legato potiatur? Graſſi in ſuis deſiſ. 1. p. libro 3. cap. 5. num. 42. aſſertit peccare, quia nequit ſuum monachum directè, aut indirectè proprietarium eſſicere. At id non eſt verum; ſed poteſt conſentire ad expendendum tantum in vſus pios, aut neceſſarios, non autem in vanos, & ſuperfluos, vt diximus n. 8. Nec hoc eſt monachum eſſicere proprietarium, quia dominum eſt monaſterij, & ſuperiori liberum eſt reuocare vſum conſeſſum.

23. At vrgentius dubium eſt, an ſtatim, ac contrauenitur, amittatur id legatum, aut donatio, abſque aliqua Iudicis declaratione: videtur enim hæc neceſſaria, quia quamuis videatur legatum, aut donatio facta vſque ad illud tempus, & hæc ſic facta ceſſent ſtatim, ac tempus id lapſum eſt; at tempus illud non ad ſolam temporis præſcriptionem videtur adiectum, ſed etiam veluti in pœnam contradictionis, & vt illius incurrendæ timore arceatur ſuperior à contrauentione: at pœna non debetur in foro conſcientiæ ante Iudicis declarationem, eſt ipſo facto decernatur, vt tenet frequentior ſententia. Atque vt magis vrgere dubium, fac expreſſam eſſe pœnam, & non adiectam eſſe particulam, quæ tempus præſcribat, vt, lego, aut dono ea conditione, ne ſuperior auferat vſum monacho, quod ſi abſtulerit, res ſic legata, aut donata pertineat ad Titium; cum tunc clarè apponatur per modum pœnæ, videtur neceſſaria aliqua Iudicis declaratio contrauentionis. Nec obſtat ſi dicas pœnam lege inductam indigere hæc declaratione, ſecus de pœna à teſtatore, aut donante appoſita, quam abſque villo Iudicis miniſterio incurri in foro conſcientiæ, ex pluribus probauimus lib. 7. de mar. diſput. 91. num. 2. Nam quando modi, & grauamina imponantur vocatis ad maioratum, cum clauſula, vt ſi tranſgrediantur aliquid ex talibus modis, aut grauaminibus, cenſentur numquam vocati ad eum maioratum, ſed eo ipſo ſequens in gradu ſuccedat, perinde ac ſi poſſeſſor ille, qui non paruit, tunc obſiſſet; priuatio hæc eſt pœna à teſtatore impoſita, & tamen non ſtatim contraueniendo incurritur, ſed exigitur ſequenti ſucceſſoris petitorio, ac Iudicis declaratio, vt probat Molina de primogen. libro 3. cap. 10. num. 44. verſo quæſi hæc opinio.

24. Cæterum abſque dubio dicendum eſt, nullam exigi Iudicis declarationem, nullumque ipſius miniſterium, aut nullam vocati ad id legatum, aut rem illam donatam, petitionem, ſed ſtatim per contrauentionem amitti, debetque in foro conſcientiæ reſtitui vocato ad illud, & hoc ſiue explicetur conditio per verba denotantia principaliter tempus, ſiue per verba denotantia conditionem, & pœnam: nam quando verba important principaliter tempus, non ſiſſe legatum, vel donatio, niſi vſque ad illud tempus præſcriptum, & ſic eo expleto ceſſant, nec adeſt ibi aliqua pœnæ ratio. Quando autem adiecitur per modum ſimplicis conditionis reſolutiue, aut pœnæ, cum ſint hæc à teſtatore, vel donatore appoſ. 4. non exigitur aliqua ſententia, aut peticio, vt reu. 4. num. præcedenti. Nec obſtat argumentum de grauaminibus maioratui adiectis, quia ea doctrina non eſt certa; & ſic Molina Societatis I. e. v. tomo 3. de uſu. diſput. 61. ſin. docet, in foro conſcientiæ eſſe ſtatim eum maioratum ſequenti ſucceſſori reſtituendum. At fatetur opinionem hanc eſſe rigidam, & ſtrictè iure niti, vt bene dixit alter Molina allegatus num. præcedenti. At ex æquitate plus placet mihi, non amitti maioratum abſque ſequenti ſucceſſoris petitione, aut Iudicis declaratione, quia vt bene dixit idem Molina lib. 2. de primogen. cap. 12. num. 30. conditiones huiusmodi potiùs comminatorie ſunt, quam ad prædictam priuationem, prout ſonat, inducendam, quod ex præſumpta iniſtitu

toris voluntate, ac benigna interpretatione deducitur, nec enim cenſenda eſt eius voluntas, vt ob tam leuem cauſam amittatur eo ipſo, & tanto rigore maioratus, & laqueus grauiſſimus imponatur conſcientiis poſſeſſorum; cum adeo difficile ſit maioratum relinquere, & faciliſſimum conditioni contrauenire. Sed quamuis hoc ſit verum, non conſert ad noſtram quæſtionem, quia in noſtro caſu eſt aperta teſtatoris, aut donantis voluntas, non aliter donandi, aut legandi, niſi vt religioſus ille fruatur vſu, & commoditate illius rei; quare his illi denegatis, ſtatim in foro conſcientiæ perditur id legatum, & donatio.

25. Tandem dubitatur, an hucusque dicta verum habeant, quando aliquis ante profeſſionem ſibi reſeruat aliquam rem. Et quidem libro 5. ſuprà fatiſſet egiſſimus, quando ex tali reſeruatione reddatur profeſſio irrita, & diximus num. 97. & 98. valere huiusmodi reſeruationem, quando eſt ſolius vſus, & dummodo intentionem reuocandi ius ſuperiori maneat; & teneſ Fuluius Pacianus conſ. 36. numero 109. & 110. vol. 11. & in dubio ita accipiendam iſtam reſeruationem. Dubitatur ergo in præſenti, an ſi adiciatur eodè conditionem, vt ſi ſuperior voluerit reuocare, perdatur legatum, & acquiratur tertio, aut cõditio ſit, vt monaſterio non acquiratur, quoad vſum, aut reſeruat ſibi illum vſum, donec ſuperior permiſerit, & tunc, quando non permiſerit, legat tertio, ſi dicendum idem, quod hæcenus diximus, quando ſic legaret monacho illi quidam extraneus. Alber. aub. ingreſſi. num. 16. C. de ſacroſanct. Ecclie. ſat, hoc pactum, quo monachus ſibi reſeruat vſum, & ſuperiore moleſtante relinquit cuidam tertio, eſſe contra profeſſionis ſubſtantiam, ac proinde eam irritam reddi. At contrarium dicendum eſt, vt conſtat ex dictis eodè cap. num. 97. & 98. quia ſolum vſum ſibi reſeruat, & iſt eſt ad nutum ſuperioris reuocabilis: ſiquidem non amittendo legatum, poteſt vſum reuocare; at ſic poſſidere monachum, non aduerſatur ſubſtantia profeſſionis. Quare in omnibus his caſibus nullam profeſſus diſcriminationem inuenio, ſiue ipſemet profeſſus, ſiue quidam tertius ſic diſpoſuerit: quare dicendum eſt idem, quod hæcenus diximus, quando ſic relinquit extraneus.

26. Poteſt autem quiſpiam ante profeſſionem ſuam apponere conditionem reſolutiuam donationis, aut legato, à ſe factis, vt reſoluantur, & recedat ad ipſum, ſi contigerit ipſum auctoritate Apoſtolica, aut aliis legitime redire ad ſeculum. Sic docet optimè Narra conſ. 180. per totū. vol. 1. quia nihil cõtra religionis ſubſtantiam ſit, eo quod ea reſeruatio fiat in tempus habile, & idem eſt fieri tẽpore habili, ac reſerri in tẽpore habili. *ff. de hered. inſtit. l. item, quia frater Minor promotus ad Episcopatum recuperat ius ſuccedendi parentibus adhuc ſuperſtitibus, & ius acquirẽdi legitimo cõditionis, cuius conditio tunc impletur, vt dicemus infra, quamuis ea iura per profeſſionem extincta fuerint. Ergo à fortiori recuperabit hoc ius perlequẽti bona donata, quæ ſibi in illo euentu reſeruaauerat, quia propria prouiſione nihil eſt tutius, aut munitius, adeo vt potiùs auferri poſſit beneſicij legis, quam illud, quod quis proprio ſibi cõſtituo parauit; vt vult Gloſſa l. aſſiduo. 12. verb. licet. C. qui potiores in pignore habeantur. & vtrum poſſit aliquid ſibi reſeruari, vt poſt profeſſionem de illo teltetur, diximus ſuprà.*

27. Vtrum autem hucusque dicta verum habeant in profeſſis ordinum minorum, & religioſis Societatis I. e. v. dicemus infra.

S Y M M A R I V M.

An ſuperior poſſit concedere aliquid monacho ad vſum irrevocabilem, & ſic habere aliquid monachum, aduerſatur vno paupertati. in. 28.
An Pontifex poſſit hoc concedere. in. 29.

An possit licentiam concedere Pontifex, vel alius superior ius, ut nulli alij superiori inferiori integrum sit reuocare: numero 30. An eo ipso, quod Pontifex concedit aliquid religioso, aut datum ab alio superiori confirmat, censetur ablata alijs superioribus facultas reuocandi remissive. n. 31. An superior concedens religioso vsum rei, & promittens se non reuocaturum, valide reuocet, quamuis sit statutum a tota communitate editum, & iuramento firmatum, & si periturus reuocando? n. 32. An quando non est iuramentum, peccet reuocando contra promissionem? n. 33. Quid si non sit promissio, sed simplex licentia, an possit reuocare, & teneatur obedire inferiori? n. 34. An possit excogitari aliqua cautela, ut possit monachus aliqua expendere, absque licentia reuocabili superioris? n. 35.

28 QVÆSTIO posterior. An possit superior aliquid concedere monacho ad vsum irrevocabilem, & sic habere aliquid monachum, aduerterit voto paupertatis? Respondeo, nulli superiori eam licentiam monacho cedere posse, quia id esset efficere proprietarium. Atque ita tradunt Angelus sum. verb. Abbas. num. 17. & ibi Rosell. num. 10. Sylva. q. 3. num. 6. dicto 7. Nauar. lib. 3. conf. in 1. edit. tit. de regulari. conf. 47. n. 2. in 2. tit. de statu monachorum. conf. 1. n. 2. Antonius Cucus lib. 3. institutio. maiorum. tit. 1. num. 112. Turcremata c. non dicatis. 12. q. 1. art. 2. num. 3. Corduba sum. q. 54. notabili 2. vers. la secunda. Ludouicus Lopez 1. p. instructio. cap. 154. col. 2. vers. secundum genus. & ita iure optimo Nauar. lib. 3. de res. cap. 1. p. 3. dub. 1. in noua edit. num. 160. Graffis in de. cisionibus. p. 2. lib. 3. cap. 19. num. 27. Tapia authent. ingressi. verb. ipso ingressi. cap. 3. num. 14. C. de sacrosanct. Eccles. vbi etiam alios refert, dicent esse contra paupertatis votum habere aliquid religiosum, ita independentem à superiore, ut ille nequeat reuocare.

29 Immo nec Pontifex concedere hoc possit monacho sic maneri, nisi eum à voto paupertatis absoluo: quippe esset eum efficere proprietarium. Atque ita docent Rosell. Angelus, Sylva, Turcrem, Corduba, Ludouicus Lopez allegati num. precedenti.

30 Possit tamen Pontifex concedere monacho licentiam aliquid retinendi, ita vt nullus Pontifice inferior valeat illud reuocare, quia hoc nõ est efficere monachum proprietarium, cum rem illam habeat ex legitima superioris ipsius (qui est Pontifex) licentia, & possit ab ipso reuocari, & solum ex ea licentia eximatur ab aliorum superiorum obedientia, quoad eam rem retinendam. Sic Nauar. lib. 3. conf. in 1. edit. tit. de regulari. conf. 47. num. 3. in 2. tit. de statu monachorum. conf. 1. n. 3. Immo quicumque superior possit concedere hanc licentiam, vt nullus alius superior inferior ipso possit reuocare, vt Generalis possit ita rem concedere, vt nec Prouincialis, nec immediatus superior conuentus possit reuocare, quia id probat ratio adducta.

31 Vtrum autem eo ipso quod Pontifex aliquid concedit, vel licentiam superioris confirmat, possit alius religiosi illius superior reuocare, dicemus infra, vbi tractabimus de beneficio collato ab inferiori, & confirmato à Papa.

32 Sed difficultas est, an quando superior concessit religioso vsum illius rei promittens se non reuocaturum, possit reuocare? Et quidem certum est tenere reuocationem, quamuis sit statutum editum à Præloato cum conuentu iuramento stabilitum, vt ea quantitas detur quotannis religiosi, quia cum inferioris non habeant vellet, aut nollet, nullum ius habent, sed obedire tenentur, etiam tamen periturus in reuocando, quando statutum illud non tenderet in detrimentum salutis æternæ. Atque ita docent Ioan. Andre. reg. non est obligari. in fin. de reg. iuri. in 6. & ibi Francus fin. Abbas c. cum ad monasterium. num. 11. de statu monachorum. Angelus verb. Abbas. n. 24.

& ibi Sylva. q. 4. n. 7. vers. 3. etiam nulla iuramenti mentione facta tenet reuocationem esse validam. Nauar. lib. 3. conf. in 1. edit. tit. de regulari. conf. 20. num. 12. & in 2. tit. de statu monachorum. conf. 14. n. 12.

Quando autem non est iuramentum, Syluester. ibidem, 33 & Archid. cap. cum pastoralis. 2. q. 7. n. 5. & ibi Bellamer. num. 2. & 3. dicunt minimè Abbate obligari stare promissis, quia inter Abbatem, & monachum nulla cadit obligatio naturalis, vt tenent multi, quos supra retulimus. At cum ibi dixerimus Prælatum obligari monacho naturaliter ex sua promissione, dicendum est teneri in hoc casu feruare promissionem; atque adeo peccaret, tanquam fidei date reus, si nulla causa iusta ductus reuocet, poterieque monachus coram alio superiore reclamare, allegans iniuste reuocationem factam. Que omnia rectè, & re vtriusque late disputata, docet Nauar. lib. 3. conf. in 1. edit. tit. de regulari. conf. 20. num. 13. & 14. in 2. tit. de statu monachorum. conf. 14. n. 13. & 14. Hinc deducitur, non esse vniuersaliter verum, quod tradit Sardus de aliment. 11. 8. priuil. 79. num. 5. vbi ait, posse superiori per libito auferre monacho, quod semel illi permisit; id enim tantum est verum, quando nulla intercessit promissio non reuocandi, sed mera licentia concessio. Item, quando aliunde consuleretur necessitati religiosi, iuxta moderationem, quam status religiosus petit; nam si aliunde non proficeretur, non possit licet Prælati auxilium necessaria ad hoc ex peculio concessio religioso, nec ille tenetur obedire, vt habes supra.

Tandem infero, nullam cautelam excogitari posse, vt permillum sit monacho, vt aliqua in vsum, quantumuis licitos, expendere valeat abe superioris licentia reuocabili; quod ex dictis facile constat, & tradit Nauar. lib. 3. conf. in 1. edit. tit. de regulari. conf. 75. n. 50. in 2. tit. de statu monachorum. conf. 3. n. 50.

C A P V T XVIII.

Quid distet inter votum simplex, & solemne paupertatis, & qualiter vtrumque obliget, & in quo consistant; & an solemne impediatur dominium acquiri religiosi omnibus priuatis, etiam rerum, quæ vnico consumuntur vsu?

S V M M A R I V M.

Quot quæstiones sint disiuuanda. n. 1. Quid sit vsus iuris, & vsus facti. n. 2. In rebus vsu consumptibilibus, que non vnico vsu consumuntur, distinguatur dominium ab vsu, & etiam in iis, que vnico consumuntur vsu, quando vsus illarum est secundarius, & non consumptio. n. 3. An in iis, que vnico consumuntur vsu, quando vsus earum est consumptio, distinguatur vsus à dominio, ita vt in diuersis subiectis possint esse? Refertur quædam sententia, numero 4. Explicatur sententia auctoritatis n. 5. An fratres Minores habeant vsum iuris? refertur eadem sententia. n. 6. Explicatur sententia auctoritatis, & qualiter habeant solum vsu, & plus iuris quam vsu fructuaris, & vsuarius. n. 7. An reliqui religiosi habeant solum prædictum facti vsu, & in quo distent à Franciscanis? n. 8. An dominium bonorum, que conceduntur quibuslibet religionibus, sit solum apud Deum, & non apud ipsas? Refertur quædam sententia. n. 9. Explicatur sententia auctoritatis. n. 10. Qualiter dicatur religio habere dominium bonorum in communi. n. 11. Dominium bonorum, que Franciscanis conceduntur, apud quem sit. Refertur varis sententia. n. 12. 13. 14. Explicatur

Explicatur sententia auctoritatis n. 15. Apud quem remaneat dominium pecunie legatæ fratribus Franciscanis, aut date illis in stipendium Messarum, & concionum n. 16. An domus, & Sedes Apostolica possint ad naturam donata, & alia bona Franciscanorum reuocare. n. 17. An id reuocandus transcat ad donantis heredem. n. 18. An si frans fratrum Minoribus satisfactis restituendo iis, qui dederunt pecunias, aut Pontifici, vel si ab iis remissionem obtineant. n. 19. An legatam pecuniam fratri Minori ad vsu determinatum illius, possit superior auferre. n. 20. An hodie aliquid immutatum sit circa dominium pecunie donate fratribus Minoribus? n. 21. Soluuntur argumenta, & conciliantur Pontifices. n. 22. Post numerum 22. inuenies summaria, que desiderantur.

DISPVATIO hæc petit præmitti, an in rebus, quæ vnico vsu consumuntur, distinguatur dominium ab vsu; & ideo duplex est quæstio pertractanda. Prior est de distinctione domini ab vsu in rebus, quæ vnico consumuntur vsu. Posterior de distinctione inter votum simplex, & solemne paupertatis, & qualiter vtrumque obliget, ac impediatur dominium acquiri, etiam in his rebus.

QVÆSTIO prior. An in rebus, quæ suapte natura vnico consumuntur vsu, distinguatur vsus à dominio, non solum essentia, sed etiam subiecto, ita vt possit esse in vno vsu, & in altero dominio?

Ad cuius intelligentiam præmittitur, duplicè esse vsu. Quidam est iuris, qui est vsus vtendi re: & quidam facti, qui est vsus ipsius rei, vt equitatio est vsus equi; & possunt hi separari: nam ius vtendi perferat cessante vsu facti, & hic potest esse in aliquo absque vtendi iure, vt declarabitur infra. Secundo præmittitur, minimè esse sermonem de rebus ita vsu consumptibilibus, vt non vnico consumuntur vsu, quales sunt domus, vestes, & reliqua huiusmodi; constat enim in his distingui dominium ab vsu, ita vt dominium possit esse in vno, & vsus penes alterum. Rursus, neque est sermo de rebus, quæ vnico vsu consumuntur, quales sunt pecunie, cibi, potus, quoad vsus secundarios, & accidentales ipsis, vt si vsus pecuniarum sit ad ostentationem, vini, & ciborum ad exhilarandum vsuum; quippe constat posse eodem modo separari in his vsu à vero dominio.

Difficultas ergo est de his rebus, quæ vnico vsu consumuntur, quando vsus earum est primarius, & ad quem suapte natura destinatae sunt, qui est earum consumptio, an possint ita vsus, id est, illarum rerum consumptio, & dominium separari, vt reperiantur in diuersis subiectis? Quæ quæstio valde agitata est, non solum inter solos DD. priuatos, sed etiam inter Pontifices occasione sumpta ex fratribus Franciscanis, dicentibus se nec in particulari, nec in communi habere dominium harum rerum, sed solum vsu facti, ac subinde dicentibus posse hæc separari. Duplex ergo est sententia. Prior ait in his rebus minimè distingui posse vsu à dominio, sed habentem vsu illarum, habere quoque deo iurium. Tunc primò ex l. si tibi vini. 7. alias incipit, si vini. ff. de usufructu earum rerum, que vsu consumuntur, ibi; si tibi vini frumenti, olei usufructus legatus, & proprietas ad legatarium dicenda transferri. Quod si icas textum hunc non loqui de vsu harum rerum, sed de usufructu, quæ longè inter se distant; & ideo, quantum decidat usufructum harum rerum non posse à dominio separari, non inde deducitur, idem dicendum de earum vsu. At hæc euasio nihil prodest, quod idem sentiendum sit de usufructu, ac de vsu in his rebus, vt constat ex l. hoc Senatuz consultum. 5. finali. ff. eodem tit. ibi; que in usufructu pecunie dicimus, vel earum rerum que sunt in abusu, eadem etiam in vsu dicenda sunt; nam idem continere vsu pecunie, & usufructum Iulianus scribit Summa Th. Sanchez. pars 111. Explicatur

bit, & Pomponius. Vbi harum rerum consumptionem Iuriconsultus vocat abusum, non quod sit illicitus vsus, sed quia vsus illarum est assumptio, seu consumptio illarum, vt notauit Glossa extrauag. ad condioem, Ioan. XXI. de verborum significat. verb. vel abusum; quam significationem probat Conanus lib. 4. iuris civilis. cap. 4. num. 1. ex Tullio, Boetio, Plauto, & aliis. Secundo probatur ex doctrina D. Thomæ 2. 2. quæst. 78. art. 1. corp. ibi; in rebus, quarum vsus est ipsarum consumptio, non dicendum seorsum computari vsu rei à re ipsa; sed cuiusque cõceditur vsu, conceditur ipsa res, & propter hoc in talibus per mutuum transfertur dominium. Vbi aperte videtur sentire, in his nequire dominium ab vsu separari. Et confirmatur, quia si hæc separari possent, non esset vsuarius, sed omnino licitum, pretium recipere pro mutuo pecunie, per quod non solum vsus, sed etiam illius dominium transferretur. Quippe vtrumque tanquam ab altero separabile posset iure optimo æstimari pretio; possent enim triticum, vinum, pecunia, & reliqua vnico vsu consumptibilia dupliciter alicui tradi. Primo modo per verum mutuum, transferendo dominium omnino independentem à dante. Secundo modo, quoad vsu solum facti dependentem à voluntate dantis, ita vt integrum esset danti, illa nondum consumpta auferre; & vtroque modo posset dare cum onere eiusdem rei reddèda, vel similis in specie, vt tenetur reddere recipiens verum mutuum. Cum ergo plus utilitatis concedatur dando priori modo in verum mutuum, quam dando posteriori in solum facti vsu, licebit pretium vltra sortem recipere pro vero mutuo. Tertio, quod cum vsus non sit ad destruendam rei substantiam, sed hoc sit domini proprium, magis arguit dominium, & maius est ius postea rem omnino cõsumere, & in nihilum redigere, quam posse vendere, & alienare, vt maior esset potestas in seruum, si alicui liceret illi occidere, quam si solum liceat vendere, & alienare: at potens vendere, & alienare eas res, habet earum verum dominium; ergo & potens omnino consumere, & destruere illis vtendo. Quarto, quia Franciscanis est integrum vti his rebus in communem vsu; possunt enim eas alienare donatione, & vocatione, quibus dominium in alium transferunt, perinde ac possunt alij religiosi de licentia superiorum; quæ vsuario minimè competunt, qui cum dominium rei non habeat, non potest in alium trãsserre: nemo enim plus iuris in alium transferre potest, quam ipse habeat; reg. nemo plus iuris. ff. de reg. iur. Quinto, quia valde absurdum reputatur remanere apud aliquem profus inutile dominium; & ideo iure cautum est vsu fructum immobilium non esse perpetuum, ne illorum dominium esset inutile. l. 3. ff. de usufructu. & §. 1. inst. eodem tit. At cum res illæ illo vsu omnino consumuntur, inutile, & ridiculum esset dominium eorum apud alios manens. Sexto, quia minimè dicendum est dominium harum rerum apud neminem esse, aliàs possent iuste à quocumque vsurpari: nec potest dici remanere apud dantem, quia nõ dat mutuo Minoribus, sed in veram elemosinam, ac quibuscumque alijs religiosi; nec apud Papam, quia nequit in eum transferri dominium, nisi ex voluntate dantis; at dans nil minus cogitat, quam illud dominium in Papam trãsserre. Septimo, quia cum vsus earum rerum, sit earum consumptio, non videtur, qualiter tradi possit potestas ad vsu, nisi ipsa res perfectè subiciatur illi personæ, & sic illius consumpare dominium. Et ideo hæc sententiam sustinet, inde colligens fratres Franciscanos particulares, quibus harum rerum conceditur vsus, esse veros illarum dominos, eo quod vsus à dominio separari nequeat, Ioan. XXI. in sua extrauag. ad condioem, de verb. significat. latissime eam probans, & Barr. tract. Minoritarum. lib. 2. 4. cap. 2. ad finem. Maioris 4. d. 38. quæst. 9. arg. 1. contra 1. cancl. & quæst. 3. concl. 1. D. Anton. 4. part. tit. 12. cap. 4. & 10. Syluester verb. dominium. quæst. 2. vers. vsus autem. Turcrem. in sum. Ecclesie. lib. 2. cap. 111. N n